

RENDŐRI TANÁCSADÓ MUNKA KONFLIKTUS ÖVEZETBEN

1. A konfliktus rövid története

Az ENSZ Grúziai Megfigyelő Misszióját, (UNOMIG) az 1992-ben kirobbant grúz-abház polgárháború békés rendezése céljából hozták létre 1993. július. 27-én az ENSZ Biztonsági Tanács (BT) 858/1993. számú határozatával. A harcok során több mint tízezer ember halt meg és megközelítőleg háromszázezer grúz vált menekültté. 1994. május. 14-én Moszkvában a felek egyezményt írtak alá a tűzszünetről és a harcok beszüntetéséről. Az ENSZ BT 937/1994-es határozatának megfelelően (Moszkvai Egyezmény)¹⁷⁴ a Független Államok Közössége (FÁK) Békefenntartó Erőt (2000 fő orosz katona) az ENSZ pedig, Katonai Megfigyelőket telepített a konfliktus övezetbe.

A válság békés megoldása érdekében folyamatos erőfeszítéseket tesz az ENSZ Főtitkár Különmegbízottja és a Főtitkárt támogató országok csoportja (Egyesült Államok, Egyesült Királyság, Franciaország, Németország, Oroszország), de egészen napjainkig nem sikerült áttörést elérni a békefolyamatban. A gerillacsoportok által végrehajtott fegyveres büntető akciók, robbantások, fegyveres terrortámadások, gazdasági indíttatású leszámolások, emberrablások, a megélhetési bűnözés és csempészet szinte naponta szedi áldozatait, az ún. határtérségben. A rendvédelmi szervek elégtelen felkészültsége és a szükséges felszerelés hiánya, a szinte korlátlan méretű korrupció csak fokozza a térségben a biztonsági helyzet romlását. Az erőszakos cselekmények száma és komolysága több alkalommal megközelítette a háborús szintet és 2001-ben egy ENSZ helikopter lelővésekor (egy magyar katona, Török László dandártábornok is életét vesztette) felmerült a békefenntartó erők kivonásának lehetősége is. Grúzia Parlamentje követeli az orosz békefenntartó erő lecserélését, és más hatékonyabb, pártatlan országok bevonását. Mindezen fejlemények negatív hatással vannak a békefolyamatra.

Abházia 1994-ben deklarálta függetlenségét, amit az 1996-ban tartott általános választások megerősítettek, de ezt a nemzetközi közösség és Grúzia nem ismeri el.

2. Az ENSZ Rendőrség létrehozása és tevékenysége előtt

Az ENSZ BT 1494/2003-as határozatával az UNOMIG Rendőrsége mindösszesen húsz fő rendőri tanácsadóval került megalakításra. Feladata, olyan biztonsági körülmények létrehozása a helyi rendvédelmi szervekkel együttműködve, amelyek lehetővé teszik a menekültek és a szülőföldjük elhagyására, kényszerültek, biztonságos visszatérését.¹⁷⁵ Az ENSZ Rendőrség 2003. november végén kezdte meg itt a munkát és feladatait megfigyeléssel, szakmai tanácsadással, kiképzések megszervezésével, adományok koordinálásával és a két fél rendvédelmi szervei közötti kapcsolattartással végzi. Sajnálatos

¹⁷⁴ UN SC Resolution, No. 937/1994

¹⁷⁵ UN SC Resolution No. 1494/2003

módon az abház fél az utolsó pillanatban nem engedélyezte az ENSZ Rendőrség működését abház területen.

A Rendőri Tanácsadó Csoportban (RTCS) az alábbi országok vannak képviselve, Ghána (1 fő), India (1 fő), Lengyelország (2 fő), Magyarország (előbb 2 majd 1 fő), Németország (4 fő), Oroszország (2 fő), Svájc (3 fő). A csoport munkáját hat tolmács segíti.

Az ENSZ rendőrség csak tizennégy fővel működik, a Rendőri Főtanácsadó és törzse (4 fő), Szuhumiban, egy tanácsadói csoport (9 fő) a grúz területen fekvő Zugdidiben dolgozik. Egy fő pedig összekötő tiszti feladatokat lát el Tbilisziben.

Egy német határőr tábornok látta el először a Rendőri Főtanácsadói posztot és igen nehéz feladatot jelentett a számára az ENSZ Rendőrség megszervezése, felállítása és működtetése, az együttműködési készség hiánya miatt.

3. Az ENSZ Rendőrség által szolgálati időm alatt végrehajtott feladatok

3.1. Tervezői, tanácsadói tevékenység

A beosztás átvétele után kidolgoztam a misszió ENSZ Rendőrségének két éves Stratégiai Tervét, a 2005-2006 évre szóló Akció Tervet. Irányításommal a Rendőri Tanácsadó Csoport elkészítette a Biztonsági Zónára vonatkozó Bűnmegelőzési és Közösségi Rendőrségi terveket, valamint egy továbbképzési tervet a régió rendvédelmi szervei számára. Minden ENSZ rendőri tanácsadó személyre szóló feladatot kapott (emberi jogok, kiképzés, bűnmegelőzés, bünyügyi szakértői felügyelet stb.) és egy járási rendőrséghez, vagy egy különösen fontos rendőri egységhez lett delegálva, a helyi rendvédelmi szervek munkájának segítése, támogatása céljából.

Személyesen képviseltem az ENSZ Rendőrséget a heti négyoldalú biztonsági értekezleteken (Abházia, ENSZ, FÁK Békefenntartók, Grúzia), ahol biztonsági és bünyügyi tanácsadói feladatokat láttam el az ENSZ Főtitkár Különmegbízottja felkérésére az ENSZ Katonai Főtanácsadója számára.

Vezetésemmel 2005 év elején létrehoztuk a régió, a járási és a helyi szintű Bűnmegelőzési Tanácsokat (BT) és szemináriumi formában felkészítettük őket a feladatok végrehajtására. Az év során több, nagy tömegeket megmozgató (1000-2000 fő) bűnmegelőzési- és kábítószer ellenes rendezvényt szerveztünk a helyi BT-al és a rendvédelmi szervekkel közösen, valamennyi járásban. Oktatásokat tartottunk a középiskolákban a kábítószer veszélyeiről a helyi rendőrség ifjúság védelmi osztálya bevonásával, valamint közlekedés biztonsági tájékoztatókat szerveztünk az általános iskolák tanulói számára.

Megnyitottunk egy ENSZ Rendőri Tanácsadói Irodát a helyi megyei rendőr főkapitányságon a közvetlen kapcsolattartás érdekében.

Az átszervezett és újonnan felállított közrendvédelmi parancsnokságra is kineveztünk egy komoly rendvédelmi tapasztalatokkal bíró tanácsadót. A grúz BM kérésére folyamatosan (tanácsadással és képzéssel) segítettük, a nagyon fiatal és tapasztalatlan közrendvédelmi állomány munkáját.

Kezdeményezésemre elkészítettük az ENSZ Grúziai Rendőrség honlapját és folyamatosan tájékoztattuk az érdeklődőket az ENSZ Rendőrség tevékenységéről, programjairól. Valamennyi jelentősebb eseményről felkerült a honlapra egy képekkel jól illusztrált cikk. Kidolgoztunk egy rádióprogramot a helyi (grúz) bünyügyi-és közrendvédelmi rendőrség munkájának bemutatására, népszerűsítésére. Folyamatban van egy film készítése

az ENSZ grúziai Rendőri Tanácsadó Csoportja munkájának bemutatására, angol, grúz és orosz nyelven. A helyi sajtó képviselőivel folyamatos kapcsolatot tartottunk és minden fontos eseményre meghívást kaptak. Több mint 30 pozitív hangvételű cikk jelent meg a helyi sajtóban az itt végzett munkánkról.

3.2. Képzési és továbbképzési feladatok

Megterveztük 700 grúz és abház rendvédelmi szakember alap és továbbképzését és ebből ötszáz fő különböző szintű képzését, már végre is hajtottuk. Külföldi (norvég) rendőroktatók bevonásával megszerveztük az „Emberi Jogok a rendvédelmi munkában” című tanfolyamsorozatot. Ezekon túlmenően:

- A grúz BM Bűnügyi Technikai Intézet bevonásával végrehajtottuk a régió bűnügyi helyszínelőinek egy hetes továbbképzését az ENSZ Zugdidiben levő bázisán.
- A magyar BM Bűnmegelőzési Akadémia bevonásával lebonyolítottunk egy bűnmegelőzési tanfolyamot a BT-ok tagjai részére, Grúziában.
- Megszerveztük az Isztanbuli Egyetem Bűnügyi Kutatói és Oktatói Intézetében, grúz bűnügyi helyszínelők és szakértők továbbképzését.
- Előkészítettük és megszerveztük két Észtsországban tartandó 2 hónapos alapképzési sorozat végrehajtását.
- Kiképzők kiképzése tanfolyamot szerveztünk és hajtottunk végre saját erőből.
- Én személyesen vezettem le egy rendőri parancsnoki tanfolyamsorozatot, külön a grúz és külön az abház rendőri vezetők részére.

A BM Nemzetközi Oktatási Központ segítségével speciális taktikai képzést hajtottunk végre a grúz rendőri parancsnoki állomány, a grúz Rendőr Akadémia tanárai és a Zugdidiben lévő különleges rendőri egység számára két alkalommal, (Grúziában és Magyarországon).

2005 májusában a grúz BM helyettesel részt vettem a budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémia (ILEA) tíz éves évfordulóján és találkozókat szerveztem a számára a magyar rendvédelmi és társadalmi szervek képviselőivel a magyar rendőrségi reform tapasztalatainak tanulmányozása céljából.

2005 októbere és decembere között 19 grúz rendőrtiszt tanult a budapesti Nemzetközi Rendészeti Akadémián, akiknek a kiválasztásában személyesen is részt vettem.

3.3. Megfigyelési és bűnelemzési tevékenység

Kezdeményezésemre és irányításommal, félévente elkészítettük a Biztonsági Zónában levő megyék bűnügyi statisztikáját, bűnügyi elemzését és a bűnözési térképet a Misszió vezetése és a helyi rendőri vezetők számára. Az első ilyen jellegű elemzés Úri László rendőr alezredes munkája volt, 2005 elején.

A bűnügyi elemzések felhasználásával, részt vettünk az UNOMIG Vezetése számára szükséges biztonsági értékelések és vizsgálatok végrehajtásában.

Elkészült a biztonsági zóna grúz oldalán egy független (svájci) kutatóintézet által egy biztonsági felmérés, amely a lakosság valódi biztonságérzete és a bűnügyi statisztika közötti kapcsolatot, esetleges különbözőségeket hivatott feltárni, és segítséget nyújt majd az UNOMIG vezetése számára is, hogy reális képet kapjon a biztonsági övezet bűnügyi helyzetéről.

3.4. Pénzügyi és gazdasági támogatás biztosítása

Kezdeményezésekre, leraktuk az alapkövét egy európai modell-rendőrállomásnak, aminek az átadása 2006 végére van tervezve, az Európa Tanács pénzügyi támogatásával. A helyi rendőri vezetők bevonásával kidolgoztuk a rendőrállomás létrehozásához szükséges követelményrendszert és elkészítettük a terveket.

A grúz Rendőr Akadémiával és az abház Milícia Iskolával szoros kapcsolatot áptunk, előadásokat és továbbképzéseket tartottunk számukra, a tanárokat meghívtuk a tanfolyamainkra, elsősorban hallgatóként. A grúz Rendőr Akadémián 2006. év elején megnyitott új könyvtár számára több tucat angol és orosz nyelvű könyveket és CD lemezeket adományoztunk.

Végrehajtottuk a rendvédelmi szervek számára érkezett adományok leszállítását, átadását és az eszközök használatával kapcsolatos képzéseket. Több mint tíz nagykövettel és nemzetközi szervezet képviselőjével tárgyaltam a helyi rendőrség számára szükséges felszerelés biztosítása tárgyában. Olasz adományból beszereztünk két darab terepjáró gépkocsit, amelyeket felszereltünk a kor színvonalának megfelelő bűnügyi helyszínelő felszereléssel.

2005. év során, szervező és tájékoztató munkánk eredményeként közel kétszázötvenezer USD értékű adomány érkezett a helyi rendvédelmi szervek számára és a 2006-os esztendőre további kétszáznegyvenezer USD van visszaigazolva.

3.5. Intézményfejlesztés és a rendőrségi reform segítése

Részt vettünk a grúz belügyminisztérium reformjának tervezésében és végrehajtásában, a Rendőr Akadémia képzési programjának kidolgozásában. Tíz hónappal a reform folyamat megkezdése után elkészítettünk egy értékelő elemzést a reform végrehajtásáról, amit megküldtünk a grúz BM-nek, az ENSZ Békefenntartásért felelős Főtitkárhelyettesének és a Rendőri Főtanácsadónak New Yorkba. A reform részeként javaslatot tettünk új, demokratikus intézmények létrehozására, mint például az Országos és Régió szintű Panaszfelvételi Irodák, Rendőr Szakszervezet, Rendőrnők Szövetsége, Rendőr Múzeum, a Nemzetközi Rendőrszövetség grúziai szekciójának megalakítása.

Hosszú előkészítő munka eredményeként a Nemzetközi Rendőrnők Szövetsége bevonásával és a Magyar Rendőrnők Szövetsége segítségével megalakítottuk az első grúz Rendőrnők Szövetségét, Samagrelo Zemo Svaneti Régióban, aminek a fontosságáról az ENSZ new yorki központjának sajtószóvivője is beszámolt 2006. január 21-i tájékoztatóján.

3.6. Belső továbbképzés

Havonkénti rendszerességgel továbbképzést szerveztem az általam vezetett Rendőri Tanácsadói Csoport számára. Megismerkedtünk a grúz és az orosz büntetőtörvénykönyvvel, a büntetőeljárás,- valamint a rendőrségi törvénnyel. Tájékoztatókat hallgattunk meg a grúz és az abház politikai helyzetről, történelemről és a folyamatban levő rendvédelmi reformokról. Látogatást tettünk a grúz Rendőr Akadémián, a Bűnügyi Technikai Intézetben és egyéb intézményeknél, a helyi rendőrállomásokon. Meglátogattuk az orosz rendőrség Szocsiban levő járási parancsnokságát és néhány

rendőrállomást. Látogatást tettünk és előadást tartottunk a Szuhumiban levő abház milícia iskolán.

Mivel 2005. végére az általam vezetett Tanácsadó Csoport állománya szinte teljesen kicserélődött így, ismét egy-két napos csapatépítő tanfolyamot szerveztem és vezettem le, ahol véglegesítettük a rendőri tanácsadók személyre szóló feladatait és felelősségi körzetét.

3.7. Bizalomerősítő tevékenység

Felállítottunk egy összekötő részleget az abház oldalon (Galiban) való együttműködés végrehajtására, és előkészítettük az ENSZ Rendőrség telepítését (irodait) Galiban. A közös megegyezéssel 2003-ban létrehozott Egyesített Tényfeltáró Bizottságba bűnügyi szakértőket biztosítottunk, a politikai indíttatású bűncselekmények kivizsgálása céljából. Elkészítettem egy írásos javaslatot az Abház BM és milícia reformjára, amelyet átadtam a Tanácsadó Csoport új vezetésének későbbi hasznosításra. Továbbá, javaslatot készítettünk egy Közös Rendőri Bizottság felállítására a tüzszüneti vonalon átnyúló bűnözés csökkentésére. Az ehhez szükséges írásos okmányokat angol, grúz és orosz nyelven is elkészítettük.

Személyesen kezdeményeztem az Orosz Békefenntartók parancsnokánál egy közös akció terv kidolgozását a Biztonsági Területen garázdálkodó fegyveres bűnözői csoportok felszámolására.

Kezdeményezésemre a Rendőri Tanácsadó Csoport egy Békefutatást szervezett a Tüzszüneti Vonalhoz (12 km) az ENSZ tagjai és az orosz katonai békefenntartók bevonásával, amelyen közel száz fő vett részt.

Elkészítettük továbbá az ENSZ Rendőrség bővítésének 2006-2007-re szóló tervét.

3.8. Nemzetközi kapcsolatok, delegációk

Szolgálati időm alatt több magas rangú delegáció látogatott a missziós területre. Egyebek között Jean-Marie Ghueno a békefenntartásért felelős ENSZ Főtitkárhelyettes, akit különösen érdekelt a RTCS itteni munkája.

Szoros kapcsolatot építettünk ki a Grúziában dolgozó olyan nemzetközi szervezetekkel, amelyek a grúz rendvédelmi szervek átalakításában és reformjában vesznek részt. Így különösen gyümölcsöző volt a kapcsolat az Amerikai Nagykövetség, Nemzetközi Kábítószer és Rendvédelmi Programjának vezetőjével, az EBESZ Rendőri Főtanácsadójával és az EU Jogállamiság megteremtését Segítő Missziója vezetőjével.

2005. július végén részt vettem New Yorkban az ENSZ Rendőri Főtanácsadó által első alkalommal szervezett Rendőrfőnöki Konferencián, ahol a rendőri békefenntartás tíz évre szóló stratégia tervét dolgoztuk ki, és rövid megbeszélést folytattunk Kofi Annan ENSZ Főtitkárral is. Jelenleg a világban tizenhárom ENSZ rendőri misszió van folyamatban, ebből nyolc Afrikában zajlik és közel tízezer fő ENSZ rendőr teljesít szolgálatot ezekben a missziókban.

A misszióban végzett főtanácsadói munkám mellett, az ENSZ Békefenntartó Főosztály Kiképzési Osztály felkérésére részt vettem két speciális békefenntartói oktatóprogram kifejlesztésében. A programok az ENSZ átfogó reformjának részét képezik. Az első az ENSZ békefenntartói misszióiban dolgozó felsővezetők (STM-III) számára

készült, a második, pedig a missziókban dolgozó szakértők (STM-II) részére. Mindkét oktatóprogramot befejeztük 2005 végére.

4. Összegzés

Az elmúlt másfél évtized során négy ENSZ misszióban vettem részt, de ez volt az első alkalom, hogy a misszió vezetésében kaptam beosztást. Személyemben én vagyok az első magyar rendőrtiszt, akit ez a megtiszteltetés ért. A 2005. júliusi new yorki, ENSZ Rendőrfőnöki Konferencián kiderült, hogy a volt szocialista országok vonatkozásában is ugyanez a helyzet.

A világban zajló konfliktusok kezelésében mind a katonáknak, mind a rendvédelmi szerveknek megvan a saját feladata. Azonban a konfliktusok jellege jelentősen megváltozott és egyre több rendőrré, rendvédelmi szakemberre van szükség. Megnőtt a jelentősége és szerepe a különleges rendőri egységeknek. A koszovói válság kezdetén még csak négy ilyen egységet alkalmaztak, ma a tizenhárom rendvédelmi jellegű misszióban húsz ilyen egység teljesít szolgálatot.

Megváltozott a tagállamoktól kért rendőri személyi állomány összetétele is. Ma már nem megfigyelő csoportokat kér az ENSZ, hanem pályázatokat ír ki, szakértői helyek betöltésére, még akkor is, ha ezerfős létszámra van szüksége. Nem célszerű tehát a jövőben ENSZ „felkérésre” várni, mert ezt a Tagállamok felé küldött pályázatok helyettesítik.

Jelenleg komoly reformfolyamat zajlik az ENSZ-en belül és ez érinti a rendőri békefenntartás irányítását. Egy Készenléti Rendőri Képesség létrehozása van folyamatban, melyet ez évben huszonöt fős létszámmal, kísérleti jelleggel indítanak el. Ez egy állandó egység felállítását jelenti, állandó székhellyel. A székhelyért versengés folyik Kenya, Németország, Olaszország és az USA között. Ezek az országok készek a felállítás költségeit fedezni, és bázist biztosítani az egység számára. A létszámot a Tagállamok által javasolt szakértőkből kívánják feltölteni. Erre a célra külön bizottság kerül létrehozásra. Célszerű lenne Magyarországnak is képviseltetni magát ebben az egységben.

Zajlik az átszervezés a Békefenntartó Főosztály Rendőri Osztályán is, ahová szintén célszerű lenne magyar jelölteket állítani. A békefenntartó missziók területi elhelyezkedésében igen erős eltolódás észlelhető az afrikai kontinens irányába. A jelenlegi tizenhárom rendőri békefenntartó misszióból nyolc Afrikában zajlik és előkészítés alatt van a kilencedik is Szomália vonatkozásában.

Változás történt a békefenntartó munka végrehajtása vonatkozásában is. A missziókban a békeépítés és a rendvédelmi intézmények létrehozása, reformja, működtetése került előtérbe, ami speciális ismeretekkel és gyakorlattal bíró szakembereket igényel (jogászok, büntetés-végrehajtási szakemberek, vámosok, oktatók, bűnmegelőzési szakemberek stb.).

A missziók előtti felkészítés rendszerét is átalakították. Képzési programok kerültek kidolgozásra, három szintre vonatkozólag. Alapismeretek, amelyet minden ENSZ békefenntartó misszióba induló katonának, polgári alkalmazottnak és rendőrnek ismernie kell. Szakértői képzési program és misszió vezetői tanfolyam. Ezeket ajánlások és regionális képzési tanfolyamok formájában ismertették a Tagállamokkal. Én személyesen részt vettem mindhárom anyag kidolgozásában. Szintén megváltozott (nehezebb lett) a nyelvi felmérés rendszere.

A grúziai ENSZ Rendőri misszióban eddig három magyar rendőrtiszt szolgált elismerésre méltó eredménnyel, amelyet az is jelképez, hogy az ENSZ Főtitkár

Különmegbízottja szeretné, ha Magyarország továbbra is biztosítaná a 2003-ban vállalt kétfős keretet az itteni Rendőri Tanácsadó Csoportba.

A missziós terület grúz oldalán végzett munkám elismeréseként Zugdidi város Közgyszűlése, Samagreló Zemó Szvaneti Régió Kormányzója javaslatára a „város díszpolgára címet” adományozta számomra.

5. Tapasztalatok, javaslatok

- Nem tartom a legjobb megoldásnak az illetmény nélküli szabadság igénybevételét, amikor egy nemzetközi szervezet (EBESZ, ENSZ, EU, stb.) fontos és magas rendőri beosztás betöltésére alkalmas személyek jelölését kéri az országtól, hiszen az illető a Magyar Köztársaságot képviseli és a nemzeti egyenruhát (esetleg fegyvert) kell, hogy viseljen. A vezényléses rendszer erre, sokkal megfelelőbb lenne.
- Az EU missziók mellett, mint EBESZ és ENSZ tagállam, Magyarországnak aktívabb szerepet kellene vállalnia ez utóbbi szervezetek munkájában, mivel ezek a missziók kevesebb költséggel járnak és a tárcára vonatkoztatva is sokkal, nagyobb profittal bírnak.
- Mint ENSZ tagállam, fenn kellene tartanunk a jelenlétünket a grúziai misszióban (2 fő) és segíteni az ott zajló reformfolyamatokat.
- EU és EBESZ pályázatok igénybevételével, tanácsadók, oktatók és tanfolyamok biztosításával segíteni a térségben zajló rendvédelmi reformokat.
- A KÜM NEFE programjának keretén belül a szervezett bűnözés, terrorizmus és korrupció elleni felkészítést témáiban továbbképzést szervezni a térség országainak rendvédelmi vezetői és szakemberei számára.